

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Jan Stangebye
Försvarsdirektör
010-22 33 453
jan.stangebye@lansstyrelsen.se

Yttrande

1(5)

2019-08-29

452-3247-2019

Regeringskansliet
Miljödepartementet
103 33 Stockholm
m.remissvar@regeringskansliet.se
conny.hagg@regeringskansliet.se

Yttrande angående remiss av utredningen Ny kärntekniklag – med förtydligt ansvar (SOU 2019:16)

Regeringskansliets referens: M2019/00862/Ke

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Uppsala län ser positivt på att berörda författningar förtydligas. Länsstyrelsen anser att statens ansvar som verksamhetsutövare bör inträda efter en övergångsperiod om 10 år efter förslutning. Länsstyrelsen förordar att i första hand SGU ges rollen att svara för det statliga sistahandsansvaret som verksamhetsutövare. Länsstyrelsen förordar övergångsperioden för att kunna hantera efterbehandlingsfrågor som inte enbart är av radiologisk karaktär.

Länsstyrelsen anser att punkt 2 och 3 i 2 kapitlet 3 § behöver förtydligas och omformuleras för att på ett tydligare sätt definiera vilka utsläpp som ska kunna förhindras och vad som menas med utsläpp som ”kan medföra skyddsåtgärder som inte kan begränsas i tid och rum”.

Vidare behövs ett förtydligande av vad som menas med ”begränsat/obegränsat i tid och rum” i det här sammanhanget. Länsstyrelsen ansvarar vid statlig räddningstjänst för beslut om de skyddsåtgärder utanför den kärntekniska anläggningen som paragrafen handlar om. Därför är det viktigt att länsstyrelsen och andra aktörer som är en del av beredskapen kring svenska kärnkraftverk kan förstå paragrafens innebörd och vad den innebär för länsstyrelsens och samhällets beredskapsplanering för kärnteknisk olycka. Det är också väsentligt för tillståndshavare och verksamhetsutövare att kunna förstå vilka krav som ställs och då måste det vara tydligt vad som menas med utsläpp som kan medföra skyddsåtgärder och utsläpp som inte kan begränsas i tid och rum.

2019-08-29

452-3247-2019

Utredningens uppdrag

Utredaren ska enligt direktiven undersöka behovet av ändringar i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (kärntekniklagen) och förordningen (1984:14) om kärnteknisk verksamhet och vid behov även föreslå ändringar i strålskyddslagen och nödvändiga följdändringar i miljöbalken och finansieringslagstiftningen. Utredaren ska bl.a.

- undersöka möjligheter och fördelar med att samordna ansvarsförhållandena enligt kärntekniklagen och miljöbalken,
- analysera för- och nackdelar med att separera ansvaret för kärnsäkerhet och strålskydd från det långsiktiga ansvaret för avveckling och omhändertagande av avfall,
- analysera vad som bör krävas vid ett eventuellt byte av tillståndshavare och förutsättningar för ägarprövning vid förändringar i ägandet av reaktorbolag,
- se över definitionen av kärnavfall och radioaktivt avfall och hur en mer ändamålsenlig gränsdragning mellan svenskt och utländskt avfall kan utformas, och
- föreslå reglering av sistahandsansvaret efter förslutning av ett slutförvar.

Statens övertagande av verksamhetsutövaransvaret vid slutförvar

Länsstyrelsen anser att det kan behövas en övergångsperiod innan statens övertagande av ansvaret efter förslutningen av kärnbränsleförvaret. Det går t.ex. inte att utesluta att närområdet runt förvaret kan behöva efterbehandlas. Vidare kan olika omständigheter ha tillkommit som medför att det kan ta lång tid för att uppnå stabila förhållanden för grundvatten och markvatten eller att särskilda åtgärder och uppföljning kan krävas för att säkerställa att skyddsvärda arter inte påverkas negativt i anslutning till förslutningen. Därutöver kan det finnas påverkansfaktorer som kan vara svåra att förutse med beaktande av att tidpunkten för förslutningen ligger långt fram i tiden.

I likhet med deponier på markytan, som i vissa fall kan anses vara pågående miljöfarlig verksamhet genom läckage av oönskade ämnen, bör även ett slutförvar av kärnbränsle kunna anses vara pågående verksamhet även i den delen som avser annat än rent radiologiska aspekter. Det finns därför skäl för att inte fullt ut hantera slutförvaret som ett objekt som omgäende efter förslutningen omfattas av ett statligt sistahandsansvar. Länsstyrelsen förordar även en övergångsperiod om 10 år innan det statliga övertagandet inträder för att kunna hantera efterbehandlingsfrågor som inte enbart är av radiologisk karaktär.

Under övergångsperioden fram till statens övertagande bör också finansieringsansvaret för eventuella ytterligare åtgärder efter förslutningen täckas av Lag (2006:647) om finansiering av kärntekniska restprodukter. Tillståndstiden för ett slutförvar av utbränt kärnbränsle bör därför ha en tillståndstid som anges gälla fram till 10 år efter förslutning.

2019-08-29

452-3247-2019

Statens företrädare efter övertagandet

Länsstyrelsen anser att statens ansvar som verksamhetsutövare i möjligaste mån bör avgränsas till att gälla radiologiska frågor med hänvisning till ovan föreslagen övergångsperiod efter förslutning. En uppdelning av verksamhetsutövaransvaret på flera myndigheter bör undvikas enligt Länsstyrelsen uppfattning. Länsstyrelsen är inte främmande för att ges en roll som tillsynsmyndighet vid ett statligt verksamhetsutövaransvar. Länsstyrelsen anser vidare att i första hand SGU, och i andra hand SSM, är statliga myndigheter som bör ha kompetens för att kunna ta rollen att svara som verksamhetsutövare.

Behov av förtydligande av 2 kapitlet § 3

2 kapitlet, § 3 lyder:

§3 En kärnteknisk anläggning ska lokaliseras, konstrueras, uppföras, drivas, ändras och avvecklas och kärnämne och kärnavfall hanteras, transporteras och slutförvaras på ett sådant sätt att radiologiska nödsituationer, sabotage eller andra händelser av betydelse för säkerheten förebyggs och, om sådana situationer eller händelser ändå inträffar, att

1. exponering för joniserande strålning och utsläpp av radioaktiva ämnen kan hanteras och begränsas,
2. sådana utsläpp av radioaktiva ämnen som i ett tidigt skede skulle medföra att skyddsåtgärder måste vidtas utanför den kärntekniska anläggningen men inte kommer att kunna vidtas på grund av tidsbrist kan förhindras, och
3. sådana utsläpp av radioaktiva ämnen förhindras som skulle medföra att skyddsåtgärder måste vidtas som inte kan begränsas i tid och rum.

Utredningen förklarar och definierar inte de utsläpp, tidsskalor och rumsskalor som finns i punkterna 2 och 3 och det gör paragrafen svårtolkad.

Staten ansvarar genom länsstyrelserna för statlig räddningstjänst och de beslut om skyddsåtgärder som fattas inom ramen för räddningsinsatserna vid en kärnteknisk olycka. Staten ansvarar också för den efterföljande saneringen.

2019-08-29

452-3247-2019

Angående punkt 2:

Punkten anger att lokaliseringen, konstruktionen etcetera av den kärntekniska anläggningen ska vara sådan att den kan förhindra

”sådana utsläpp av radioaktiva ämnen som i ett tidigt skede skulle medföra att skyddsåtgärder måste vidtas utanför den kärntekniska anläggningen men inte kommer att kunna vidtas på grund av tidsbrist”.

Punkten tycks säga att tillståndshavaren och verksamhetsutövaren måste förhindra utsläpp som skulle kräva att staten vidtar skyddsåtgärder men som staten inte hinner vidta.

Ska man förstå detta som att punkten handlar om att tillståndshavaren och verksamhetsutövaren måste ha konsekvenslindrande system och andra arbetssätt implementerade, som gör att staten hinner vidta skyddsåtgärder vid ett radioaktivt utsläpp? Eller ska man förstå punkten så att den statliga beredskapen måste höjas så att staten kan agera snabbare än idag vid överhängande risk för ett radioaktivt utsläpp?

Vad som avses går inte att utläsa av utredningen och länsstyrelsen menar att paragrafen och punkten bör förenklas och förtydligas i detta avseende. Formuleringen är onödigt krånglig och dessutom tvetydig.

Angående punkt 3:

Punkt 3 säger att utsläpp ska förhindras som skulle medföra skyddsåtgärder som inte kan begränsas i tid och rum.

Utredningen förklarar dock inte hur man ska förstå vilken omfattning på utsläpp som avses och vad som menas med ”skyddsåtgärder som inte kan begränsas i tid och rum”. Det gör det svårt att veta hur tillståndshavare, verksamhetsutövare och den statliga beredskapen påverkas av punktens innehåll.

Ett exempel på en skyddsåtgärd som staten ansvarar för är sanering av mark och byggnader efter ett radioaktivt utsläpp. Hur ska man förstå vad som avses med begränsning i tid och rum när det gäller sanering? Utbredningen av ett utsläpp beror inte enbart på utsläppets storlek utan i mycket hög grad av de vind- och nederbördsförhållanden som råder i samband med utsläppet och hur utsläppet (om det förs ut över havet) sprids via havsströmmar. Ett och samma utsläpp kan således få väldigt olika utbredning och därför är det svårt för både tillståndshavaren, verksamhetsutövaren och staten att veta vad som är ett utsläpp som faller inom eller utanför vad som anses acceptabelt och vilken utbredning som anses ”obegränsad”. Är allt över 100 mils avstånd ”obegränsad spridning” i utsläppplymns riktning? Eller är det 500 mil som anses vara obegränsad spridning?

Samma tolkningsproblem uppstår när det gäller ”skyddsåtgärder som inte kan begränsas i tid”. Hur lång tid saneringen efter ett radioaktivt utsläpp skulle ta är inte bara en fråga om utsläppets storlek och hur effektiva anläggningens konsekvenslindrande system är. Det är också en fråga om hur stora resurser staten avsätter för till exempel sanering efter ett radioaktivt utsläpp. Avsätts stora resurser för sanering av mark och byggnader kan områden saneras inom några år, som skett i Japan efter kärnkraftsolyckan i Fukushima 2011 där hittills 250 miljarder kronor använts i saneringsarbetet. Avsätts små eller inga resurser av staten kan saneringsförloppet naturligtvis bli mycket utdraget eller just obegränsat i tid.

Precis som med begränsat/obegränsat i rum är det också svårt att veta vad som avses med att inte kunna ”begränsa i tid”. Betyder det 30 år, 100 år eller 500 år?

Länsstyrelsen menar därför att 2 kapitlet, §3 punkt 2 och 3 bör omformuleras, förtydligas och om möjligt definieras.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Göran Enander med försvarsdirektör Jan Stangebye som föredragande. I den slutliga handläggningen har även länsråd Johan von Knorring, avdelningschef Christel Benfalk, länsjurist Rickard Dunker, miljöskyddshandläggare Bernt Forsberg samt handläggare kärnenergiberedskap Tomas Roland medverkat.

Beslutet har signerats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Så här hanterar vi dina personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd